

szentelték, külön-külön tárgyalva az egyetemi központok gyógyszerészetét és képzését. A könyvhöz jól használható kronológiai táblázatot és életrajzi fejezetet mellékeltek.

A könyv magyar vonatkozásait tekintve számos pontatlansággal találkozunk. Így az orvos- és gyógyszerésztörténeti Múzeumok között nem említi a Ssemmelweis Orvostörténeti Múzeumot, amelynek anyagából viszont több képet közöl. (Az egri Telekessy-patika holicsei edényeit, a Szent Lélek Patikát és díszítéseit stb.) Hasonló pontatlanságokkal találkozunk a gyógyszerkönyvek kialakulását tárgyaló fejezetben, amikor nem említi az első magyar gyógyszerkönyvet.

A sok szempontból kiváló könyv sajnos csak lengyel nyelven jelent meg, pedig a gyógyszerésztörténészek már régen igénylik a hasonló színvonalú és módszertani erényekkel rendelkező átfogó munkát.

Kapronczay Károly

Risse, Guenter B. (szerk.): *Modern China and Traditional Chinese Medicine*. Springfield (Illinois, USA), Charles C. Thomas Publisher, 1973. VIII + 167 p.

A wisconsini egyetem orvostörténeti tanszéke 1972 áprilisában szimpóziumot rendezett a hagyományos és a modern kínai orvostudomány kérdéseinek tisztázására. Az ott elhangzott előadásokat tartalmazó könyv az első kísérlet a Kínai Népköztársaság egészségügyi viszonyainak minden újságírói szenzációhajhásztól ment, tudományos elemzésére. Az első két tanulmány a kínai orvoslás történeti gyökereit tárja fel, majd az akupunktúra rendkívül sokoldalú vizsgálata következik (az ősi és a mai akupunktúra összevetése, technikája, a modern operatív gyakorlatban való alkalmazása, aneszteziológiai jelentősége, szemtanúk esettanulmányai). A mai Kína közegészségügyi helyzetét elemző írások sorában külön figyelmet érdemel a „meztlábás doktorok”-ról szóló. Ezek valójában se nem „meztlábások”, se nem „doktorok”, hanem a nagy orvoshiány (100 ezer lakosra jut egy orvos!) enyhítésére hivatott „paramedicinális” gyógyító személyek, önálló hatáskörrel rendelkező „egészségügyi káderek”. A kötet végén gazdag bibliográfia könnyíti meg a kérdésben való további tájékozódást.

Némethy Ferenc

Steinbart, Hiltrud: *Arzt und Patient in der Geschichte, in der Anekdote, im Volksmund*. Eine sittengeschichtliche Studie. Stuttgart, Ferdinand Enke, 1970. 331 S., 331 Abb.

A fenti kötet ismeretterjesztéssel egybekötött válogatást ad az orvostudomány múltjának humorából. A szerző célja az volt, hogy a humoros oldaláról mutassa be a páciensi és az orvosi etikát. A szép kiállítású, névjegyzékkel ellátott kötet három fő témakör köré csoportosítja anyagát: 1. Az orvosok világa (tanár és tanítvány; ragaszkodás a vélt igazsághoz; specialisták; kollégák egymás közt; az orvosok erkölcsstelenségéről; különös és túlzásba vitt gyógymódok); 2. Orvos és beteg kapcsolata (honorárium; az orvos a beteg szemszögéből; félreértések

orvos és beteg közt); 3. A páciens világa (babonák; pikáns és „gusztusos” népi gyógymódok; bűnös szenvedélyek).

„A testi hibák és fogyatékoságok szintén alkalmasak tréfálkozásra; de vizsgáljuk meg azt, amit minden más dologban is nagyon alaposan meg kell vizsgálnunk, hogy milyen mértékben? Ezen a téren nemcsak az a szabály, hogy ne legyünk izléstelenek, hanem az is, hogy ne vigyük túlzásba a nevetségessé tételt” — írja Cicero a *De oratore* c. munkájában. Fenti kötet fő témája a betegség — az ezen való tréfálkozást korok és emberek izlése szabta meg —; a komikum különböző válfajaira találunk benne példát. Ha a szó szoros értelmében nem is erkölcstörténeti tanulmány, jól illusztrálja az orvostudomány területén azokat a visszasságokat, amelyeket egyes korok emberei nevetségessé tettek, vagy azokat, amelyeket mi találunk nevetségéseknek — így valóban jó adalékokat szolgáltat az orvosi és a páciens etika, szokások történetéhez. A szerző mottójául egy Arisztotelész-idézetet választott: Az ember abban különbözik az állattól, hogy nevetni tud. Az idézethez hozzátehetnénk: Egyes korok és egyes emberek abban különböznek egymástól, hogy min és hogyan tudnak humorizálni, nevetni. E kötetben minden humort kedvelő ember talál egyéniségének megfelelő nevetni valót — a szellemesnek hitt szellemtelenségtől a komikum ún. magasabb kategóriáig; a könnyű olvasói bővíthetik orvostörténeti ismereteiket, elelmélkedhetnek az erkölcs változásain és alakulásán — és végül mindannyian találhatunk benne olyan olvasni- és látnivalót, amelyben — miközben fölényesen mosolygunk vagy kacagunk az ábrázolt visszasság komikumán — önmagunkra ismerhetünk. Steinbart könyvének — a szó eredeti értelmében vett — *morbíd*, ill. „*haláli*” humorához jó szórakozást!

T. Pajorin Klára

Ussery, H. E.: *Chaucer's physician*. New Orleans, Louisiana, Tulane Univ. 1971. 158 p.

Az erősödő polgári kultúra legnagyobb angol költője: *Geoffrey Chaucer* (1340—1400) korának orvosát állítja elének *Ussery* legújabb könyvében. Az angol költészet atyja ugyanis „*Canterbury mesék*” c. világhírű művében — a *Southwerk-i „Rövid Kabát”* fogadóban összeverődött vendégek (zarándokok) között a priornó, a barát, a kalmár, az oxfordi vëndiák és a pap mellett — az orvos figuráját is megrajzolja. Ez szolgáltatott alkalmat *Ussery*-nek arra, hogy *Chaucer* orvosának alakján keresztül a késő középkori Anglia orvostörténelmi emlékei közül a kalandos életű költő korát tüzetesebben megvizsgálja. Bemutatja a XIV. századbéli Anglia orvosainak helyzetét; felsorolja *Chaucer* orvoskortársait; megpróbálja felrajzolni a chauceri kor orvosának portróját, ismerteti az orvos személyéről alkotott korabeli közfelfogást, végül elének tárja az orvos elbeszélésének sajátosságait, mint mondja, az olvasóra ma is inkább művészi erejük, semmint mosolyt fakasztó tévedéseik révén hatnak.

A XIV. sz. a művelődés történetében a humanizmus kezdetét, *Petrarca* korát jelenti, aki már támadást intézett a skolasztikus orvostudomány ellen. Angliában *Vyclif* hirdeti tanait; Itáliában *Boccaccio* ecseteli az Európa-szerte